

Annotation

The article the concept of coaching, analyzed scientific approaches in his study. Defined the concept of an educational coaching, highlighted its main functions and tasks. Describes the development of professional competence based vocational school head coaching education between headings during training.

Keywords: development of professional competence, coaching, mentoring, coaching education, coaching functions.

УДК 378.091.12.011.3-51:62/65:33

Шамчук М. Ю.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається поняття економічної компетентності та розглянуто суперечності, які породжують проблеми формування економічної компетентності майбутніх вчителів технологій.

Ключові слова: компетентність, економічна компетентність, вчитель технологій

Україна має тяжкий і довгий шлях до незалежності, нелегкими є становлення і розбудова її державності, особливо ринкової економіки. За 22 роки відбудови власної країни урядом було проведено велика кількість реформ та затверджено ряд національних програм стабільного розвитку. Та очікуваного стрімкого піднесення економіки України не відбулося.

Сусідня республіка Польща, на відміну від нас, є прикладом країни, де ефективні економічні і суспільно-політичні реформи призвели до потужного економічного зростання та політичної стабільності. Країна впоралася з наступом світової фінансово-економічної кризи, а її авторитет і політична вага у світі невпинно зростає. За останні 20 років вона зуміла здійснити багато перетворень і характеризується як одна з найбільш стабільних та передбачуваних в Європі. Але важливою особливістю уряду Польщі є те, що розроблено багато програм економічної просвітницької діяльності. Так наприклад протягом 2002-2010 року Національний банк Польщі витратив близько 50 млн. євро на фінансову просвіту населення [7].

Це підтверджує те, що економічний розвиток держави залежить не лише від політичних чи фінансових умов, але й від рівня розуміння економічних процесів населенням України.

У реаліях сьогодення вагоме місце займає питання економічної грамотності населення. Така ситуація виникає тому, що існуючий ринковий механізм включає в себе всіх людей, як окремо взятої країни чи регіону, так і світу в цілому. У сучасному світі людина завжди є активним учасником господарського життя країни, незалежно працює вона в фінансовій сфері чи ні. Економічна освіта необхідна всім випускникам ВНЗ з метою успішної їх соціалізації в умовах динамічно змінюваної реальності. Економічний компонент освіти дозволяє особистості засвоїти способи компетентного вибору життєвого шляху. Тому вдосконалення економічної освіти сьогодні стає не лише потребою, але і найпотужнішим чинником суспільного прогресу.

Сьогодні всі випускники ВНЗ потрапляють у світ ринкових відносин. Від рівня сформованості їх економічної компетенції, незалежно від роду діяльності, залежатиме

рішення проблем економічної стабільності суспільства; успішна соціалізація та адаптація випускників призведе і до політичної стабільності в нашій країні. Однак, як показує аналіз психолого-педагогічної економічної літератури, якщо в загальноосвітніх школах вже є успіхи в галузі економічної освіти, то в університетах, інститутах, коледжах на відділеннях неекономічних спеціальностей ця проблема практично не вирішується. Тому підготовка фахівців, а особливо майбутніх вчителів технологій, здатних добре працювати в умовах ринкової економіки, що мають певний рівень економічної компетенції, стає першою за актуальністю і не менш гострою за рішенням.

Проблеми загальнотеоретичних та методологічних аспектів економічної освіти присвячені праці Л. Абалкіна, Л. Бляхмана, В. Розова; проблему формування економічних підготовки вчителів досліджували А. Аменд, А. Нісімчук, І. Носаченко, В. Мадзігон, Р. Мачулка, О. Падалка, І. Сасова, Б. Шемякін, П. Шемякін, О. Шпак; економічну компетентність розглядали О. Ануфрієва, Г. Дмитренко, В. Саюк, О. Семеньков.

Метою статті є розглянути проблеми формування економічної компетентності майбутніх вчителів технологій.

Вчитель технологій покликаний реалізувати поставлені педагогічні задачі, інноваційні освітні технології, запроваджувати основні засади Державного стандарту освітньої галузі "Технологія". Разом з тим, щоб сформувати всебічну і гармонійно розвинену особистість учня сучасному вчителю необхідно мати окрім професійних компетентностей, ряд інших.

Зазначимо, що у національній стратегії розвитку освіти виокремлено, що одним з ключових напрямків державної освітньої політики має стати модернізація структури, змісту і організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтація змісту освіти на цілі сталого розвитку [4].

Поняттям "компетентність" українська освіта оперує в значенні, запропонованому європейськими країнами. Експерти започаткованої 1997 р. у рамках Федерального статистичного департаменту Швейцарії та Національного центру освітньої статистики США і Канади програми "DeSeCo" ("Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади") визначають поняття компетентності (competency) як здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання [3, 60]. Компетентність ґрунтується на знаннях і вміннях, але ними не вичерпується, обов'язково охоплює особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу ці знання "вплести" в те, що вона вже знала, її спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати. Таким чином, кожна компетентність побудована на поєднанні пізнавальних ставлень і практичних навичок, знань і вмінь, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто усього того, що можна мобілізувати для активної дії.

Серед чималої кількості наявних та науково обґрунтованих компетентностей хотілось більш детально визначити економічну компетентність.

Формування економічної компетенції майбутніх вчителів технологій пов'язано як з опануванням основними компонентами економічної компетенції, так і з вихованням особистісних якостей, таких як відповідальність, ощадливість, економність, працьовитість, творчий підхід до справи, ініціативність, підприємливість, цілеспрямованість. Ступінь їх розвиненості є показником рівня економічної компетенції вчителя.

Серед дослідників можна виділити Н. Бібік, яка розглядає поняття "компетенція" похідним і вужчим порівняно з поняттям "компетентність". Науковець вважає, що "компетенція" – це соціально закріплений освітній результат, а "компетентність" – оцінна категорія, яка визначає людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої функції [1, 47-49].

О. Ануфрієва трактує економічну компетентність як “сукупність економічних знань та практичних умінь, досвіду, економічної культури та мислення, наявність стійкої потреби та інтересу до професійної компетентності” [2, 87].

В. Саук говорить про те, що економічна компетентність керівника ЗНЗ – це “інтегрована професійно-особистісна характеристика управлінця, яка включає ціннісні орієнтації, економічні знання, вміння, навички використовувати економічні важелі управління та особистісні якості для досягнення ефективного результату діяльності навчального закладу в ринкових умовах” [6, 512].

Перелік ключових компетентностей, визначений українськими педагогами, визначає під економічною (підприємницькою) компетентністю здатність співвідносити власні економічні інтереси з наявними матеріальними, трудовими й природними ресурсами, інтересами інших людей та суспільства; бути готовим активно діяти, організовувати власну трудову й підприємницьку діяльність і працю колективу; змінюватись і пристосовуватись до нових потреб ринку праці; оцінювати власні професійні можливості та здібності; складати й реалізовувати плани підприємницької діяльності, приймати економічно обґрунтовані рішення; презентувати інформацію про результати власної економічної діяльності

Економічна компетентність – особистісна здатність та уміння раціонально використовувати матеріальні, фінансові, людські та власні ресурси на основі сукупності певних практично спрямованих знань.

Економісти визначають такі складові економічної компетентності: сукупність економічних знань, економічна свідомість, економічне мислення, економічна якість.

На погляд С. Чернева, структура економічної компетентності включає три компоненти:

- когнітивний;
- емоційно-ціннісний;
- практично-діяльнісний [5, 193].

Формування висококваліфікованого спеціаліста в будь-якій галузі вимагає продуманого, виваженого підходу до його професійної підготовки. Загальні економічні знання потрібні кожному студентові незалежно від життєвого й професійного вибору.

Схематично зміст економічної компетентності відображений на рис. 1 [5, 199].

Наявність економічної підготовки в навчальних планах майбутніх вчителів технологій забезпечить їх достатнім рівнем життєвої компетентності у сфері економічних відносин на рівні держави, родини та окремої людини.

Проте на сьогоднішній день сучасна фахова підготовка студентів за спеціальністю “Технологічна освіта” не задовольняє належним чином потреби, пов’язані з підготовкою учнів до життя і діяльності в складних економічних умовах сьогодення. А це, в свою чергу, впливає на те, що майбутній учитель технологій самостійно повинен заповнювати прогалини в своїй економічній підготовці, щоб реалізувати завдання економічного виховання школярів у процесі навчально-виховної діяльності.

Проблеми формування економічної компетентності у майбутніх вчителів технологій виникають з основних суперечностей:

- існування традиційної технології навчання, орієнтованої на здобуття студентами знань із ряду дисциплін та потреба в наявності достатнього рівня економічної грамотності майбутніх вчителів технологій;
- неможливість існування вчителя поза межами ринкового механізму та відсутністю відповідних економічних дисциплін у підготовці бакалаврів технологічної освіти;
- між потребою суспільства в економічно грамотних, підприємливих фахівцях і існуючою системою підготовки майбутнього вчителя технологій;
- широким використанням розрізнених елементів формування економічної

компетентності в системі підготовки майбутнього вчителя технології і необхідністю створення узгодженої системи організації цього процесу;

– необхідністю підготовки економічно компетентного вчителя технологій і існуючим технологічним забезпеченням, спрямованим на задоволення даної вимоги [8].

Рис. 1. Схема змісту економічної компетентності

Наявність проблем характеризується також тим, що в сучасних навчальних планах підготовки бакалаврів технологічної освіти з економічних дисциплін представлено, загалом якщо брати, лише дисципліну “Основи економічної теорії”. Студенти при вивченні даного курсу оволодівають методологією пізнання економічних явищ і процесів, вивчення законів, закономірностей, рушійних сил розвитку суспільного виробництва для найбільш повного задоволення їхніх матеріальних і соціально-економічних потреб.

Проте трансформаційні перетворення в економіці вимагають посилити викладання економічних дисциплін. Майбутнім вчителям технологій потрібна достатня база економічних знань, щоб вони могли орієнтуватися в складних економічних реаліях на практиці.

Сучасний стан формування економічної компетентності майбутніх вчителів технологій, аналізуючи існуючі проблеми, вимагає вирішення наступних завдань:

– підвищення економічної компетентності майбутніх вчителів технологій за рахунок удосконалення економічної складової навчальних планів підготовки бакалаврів технологічної освіти;

– інтеграція економічних знань в зміст освітньої галузі “Технологія”;

- формування економічно значущих якостей особистості;
- покращення технологічного забезпечення необхідного для підготовки економічно компетентного вчителя технологій;
- підвищення економічної грамотності та розвиток економічної культури майбутніх вчителів технологій.

Виконання цих завдань окреслено тенденцією, яка свідчать про важливість та значущість ефективного розв'язання проблеми формування економічної компетентності та економічної культури особистості: орієнтація української економіки на ринковий шлях розвитку призводить до необхідності формування в молоді установки на постійне професійне зростання, готовності до періодичної зміни професії та виду діяльності, тобто більшій соціальній мобільності і рухливості у порівнянні з попередніми поколіннями.

Висновки. У системі фахової підготовки майбутніх вчителів технологій чільне місце повинно займати формування їх економічної компетентності у процесі вивчення циклу навчальних дисциплін науково-предметної підготовки. Підготовка фахівців здатних добре працювати в умовах ринкової економіки, які окрім професійних знань та вмінь, володіють і економічним категоріальним апаратом дасть змогу сформувати високоінтелектуального фахівця. Сучасна підготовка майбутніх вчителів технологій неодмінно повинна акцентувати увагу на необхідності економічної грамотності, як складової економічної культури особистості.

Використана література:

1. Бібік Н. М. Компетентніший підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентніший підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: "К.І.С.", 2004. – С. 47-52. – ("Бібліотека з освітньої політики").
2. Економічна компетентність в системі післядипломної педагогічної освіти: навч. посіб. / за ред. Г. А. Дмитренка. – К.: ЦІННО, 2008. – 125 с.
3. Компетентніший підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Локшина О. І. та інші]. – К.: Видавництво "К.І.С.", 2004. – 112 с.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kmu.gov.ua>
5. Приступа В. Зміст і структура економічної компетентності студентів майбутніх інженерів радіозв'язу / В. Приступа // Людинознавчі студії. – Випуск 23. – Педагогіка. – 2011. – С. 189-201.
6. Саюк В. І. Розвиток економічної компетентності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації / В. І. Саюк // Вища освіта України. – К., 2006. – Т. 3. – С. 511-520.
7. Фінансова грамотність та захист прав споживачів у Польщі. – Режим доступу: http://finrep.kiev.ua/index_ua.php
8. Хлопотова Е. В. Формирование экономической компетентности будущего учителя технологии и предпринимательства: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Е. В. Хлопотова. – Челябинск, 2005. – 183 с.

А н н о т а ц и я

В статье рассматривается понятие экономической компетентности и рассмотрены противоречия, порождающие проблемы формирования экономической компетентности будущих учителей технологий.

Ключевые слова: компетентность, экономическая компетентность, учитель технологий.

A n n o t a t i o n

The article deals with the concept of economic competence and discussed the contradictions that give rise to the problem of formation of economic competence of future teachers of technology.

Keywords: competence, economic competence, teacher technology.

